

ISSN 2307-5740
DOI 10.31691/2307-5740

6.2024

ВІСНИК

Хмельницького
національного
університету

науковий
журнал

ЕКОНОМІЧНІ
НАУКИ

підприємств, їхній вплив на територіальну економіку

370-375

 PDF

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ПРОДУКЦІЇ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Яна ІЩЕНКО, Юлія ГАРМІДЕР (Автор)

376-382

 PDF

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФОРМУВАННІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

Олексій ГЛЕМБИЦЬКИЙ (Автор)

383-389

 PDF

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Галина СТАСОВСЬКА (Автор)

390-395

 PDF

ІНСТРУМЕНТИ ЕКОНОМІЧНОГО ОНОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Наталія ШАНДОВА, Юрій ДЕЖКУНОВ, Олександр ЯКОВЛЄВ (Автор)

396-402

 PDF

ОГЛЯД РИНКУ РИБИ І МОРЕПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ

Віктор СИДОРЕНКО (Автор)

403-409

 PDF

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ЦИФРОВОГО МАРКЕТИНГУ НА ПІДПРИЄМСТВІ З БУДІВНИЦТВА СОНЯЧНИХ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЙ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Євген ДІДЕНКО (Автор)

410-414

 PDF

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-336-59>

УДК 657.47:630

ЩЕНКО Яна

Вінницький національний аграрний університет

<https://orcid.org/0000-0002-6819-5997>e-mail: jana_2006@ukr.net

ГАРМІДЕР Юлія

Вінницький національний аграрний університет

<https://orcid.org/0009-0007-5815-1783>e-mail: yuliagarmider@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ПРОДУКЦІЇ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Публікація присвячена дослідженню особливостей обліку продукції лісогосподарських підприємств. У статті розглянуто ключові аспекти облікових процесів, що супроводжують виробничу діяльність лісогосподарських підприємств, зокрема методичні підходи до оцінки та обліку продукції з врахуванням специфіки галузі. Узагальнено класифікацію витрат виробництва лісогосподарської продукції. Виокремлено бізнес-процеси виробничої діяльності лісогосподарських підприємств. Запропоновано виокремлення об'єктів обліку витрат виробництва за процесним методом та субрахунків для відображатимуться витрати основного виробництва в розрізі бізнес-процесів, що дозволить отримувати релевантну інформацію про кожну стадію виробничого процесу для оптимізації та реінжинірингу бізнес-процесів. Узагальнено методику обліку лісогосподарської продукції залежно від варіанту її оцінки при первісному визнанні. Обґрунтовано об'єктивну необхідність адаптації облікового законодавства до потреб і запитів управління лісовою галуззю та щодо формування єдиної методики обліку лісогосподарських підприємств.

Ключові слова: лісове господарство, готова продукція, лісогосподарські підприємства, облік, статті витрат, оцінка готової продукції.

ISHCHENKO Yana, ARMIDER Yuliia

Vinnytsia National Agrarian University

FEATURES OF ACCOUNTING OF PRODUCTS OF FORESTRY ENTERPRISES

The publication is devoted to the study of the features of accounting for forestry enterprises' products. The paper examines key aspects of accounting processes that accompany the production activities of forestry enterprises, in particular methodological approaches to assessing and accounting for products, taking into account the specifics of the industry. The purpose of this publication is to study the processes of accounting for forestry products at all stages of production business processes, as well as to develop recommendations for improving the organization and methodology of accounting for forestry products. To form an accounting system for the production process of forestry products, production costs are classified according to various characteristics. The classification of production costs for forestry products is generalized. The business processes of the production activities of forestry enterprises are identified. It is proposed to separate objects of accounting for production costs using the process method and sub-accounts for reflecting the costs of main production in terms of business processes, which will allow obtaining relevant information about each stage of the production process for optimizing and reengineering business processes. The methodology for accounting for forestry products is generalized depending on the option of its assessment at initial recognition. The objective need for adapting accounting legislation to the needs and requests of forest industry management and for the formation of a unified methodology for accounting for forestry enterprises is substantiated. The conducted research revealed a number of important aspects that require further development and improvement in the field of forest product accounting. In particular, improving regulatory and legal regulation, integrating the accounting system with innovative information systems used in managing business processes in the forestry industry.

Keywords: forestry, finished products, forestry enterprises, accounting, cost items, evaluation of finished products.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Лісове господарство, як одна з найважливіших галузей національної економіки, відіграє ключову роль у збереженні біологічного різноманіття, регулюванні клімату та забезпеченні сировиною різних галузей промисловості. Процес обліку продукції лісогосподарських підприємств від заготівлі до реалізації є складним і багатограним, оскільки він охоплює широкий спектр операцій, пов'язаних із заготівлею деревини, її первинною обробкою, зберіганням, транспортуванням та реалізацією. Особливості лісового господарства, такі як тривалий виробничий цикл, сезонність виробництва, вплив природних факторів, вимагають застосування спеціальних методичних прийомів обліку.

Сучасні реалії ставлять перед лісовим господарством нові виклики, які вимагають більш точного, оперативного та всебічного обліку та аналізу інформації. Інформаційне забезпечення управління лісогосподарською галуззю є необхідним підґрунтям для контролю за використанням лісових ресурсів та запобігання незаконній вирубці. Якісна облікова інформація дає можливість оцінити вплив лісогосподарської діяльності на екосистеми та розробляти заходи зі зменшення негативного впливу. Нові технології, що застосовуються в лісогосподарській галузі для збору інформації, такі як геоінформаційні системи та дрони, відкривають нові можливості для вдосконалення обліку лісових ресурсів. Все це обумовлює актуальність даного дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Тема обліку продукції лісівництва є досить дослідженою. Дослідження в цій галузі охоплюють широкий спектр аспектів, від теоретичних засад обліку до практичних інструментів та технологій. Значний внесок у розвиток бухгалтерського обліку лісгосподарської діяльності загальною та процесів виробництва лісової продукції зокрема здійснили такі вчені, як: Василюшин С. [1], Суліменко Л., Киян А., Вітер С. [2], Замула І., Шавурська О. [3], Здирко Н., Дриманова Л. [4], Озеран В., Чік М. [5], Сидоренко Р. [5] та багато інших.

Дослідження науковців, здебільшого, зосереджуються на розробці загальнотеоретичних положень обліку лісової продукції, визначенні об'єктів обліку, розробці класифікацій та номенклатур, визначенні методів оцінки та калькулювання собівартості. Сучасні дослідження в галузі обліку лісової продукції, хоча й охоплюють широкий спектр питань, все ж потребують подальшої розробки в певних напрямках. Зокрема, є необхідність у розробці детальної методики визнання, оцінки та обліку виробництва продукції лісівництва, калькулювання її собівартості. Діючі облікові стандарти та методичні рекомендації не враховують різнопланових галузевих особливостей. Інструкція з планування, обліку і калькулюванню собівартості продукції (робіт, послуг) на підприємствах лісового господарства України є застарілою і містить положення, які докорінним чином протирічають стандартам обліку.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Цілі статті. Метою даної публікації є дослідження процесів обліку продукції лісгосподарських підприємств на всіх етапах виробничих бізнес-процесів, а також розробка рекомендацій щодо вдосконалення організації та методики обліку лісгосподарської продукції.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Загальна площа лісових ділянок, що належать до лісового фонду України, становить 10,4 млн. га, у тому числі вкриті лісовою рослинністю 9,6 млн. га. Лісистість України становить 15,9%. Умови для лісовирощування в Україні край неоднорідні, тому ліси поширені територією держави нерівномірно (рис.1).

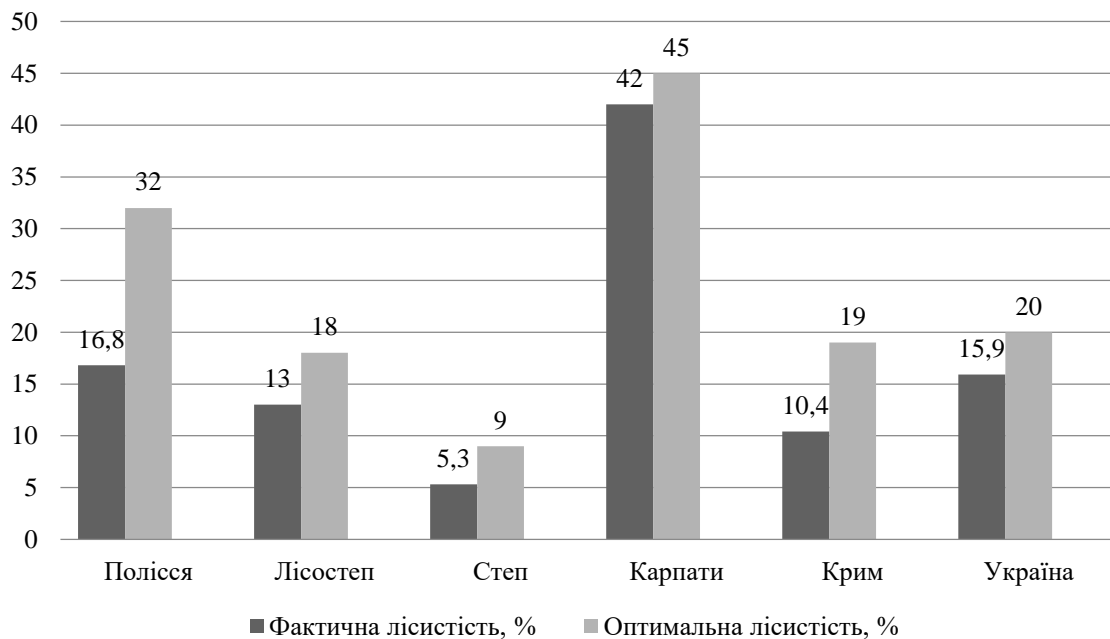

Рис. 1. Лісистість території України за природними зонами, 2023 р

Джерело: [7]

Лісове господарство – галузь виробництва, яка займається вирощуванням, відновленням і охороною лісів, підвищенням їх продуктивності і якості, забезпеченням раціонального використання земель лісового фонду, а також безперервного і невиснажливого лісокористування.

Основна функція лісового господарства полягає в максимальному повному забезпеченні потреб економіки та населення в деревині та інших лісових ресурсах, при цьому зберігаючи ліс як природний фактор.

Стале лісокористування – це підхід до управління лісовими ресурсами, який спрямований на збереження та підвищення їхньої продуктивності, забезпечення екологічної стабільності лісових екосистем та задоволення сучасних і майбутніх потреб людини. Одним з ключових критеріїв оцінки ефективності такого управління є здатність лісових екосистем до самовідновлення та підтримки високого рівня

біорізноманіття. Лісові ресурси, як повільно відновлювальні природні ресурси, відіграють важливу роль у регулюванні клімату, збереженні біорізноманіття, захисті ґрунтів та забезпеченні водозабезпечення.

Операційний цикл лісгосподарських підприємств складається з кількох послідовних етапів, кожен з яких суттєво впливає на ефективність виробничих процесів і кінцеву мету – виробництво продукції, готової до реалізації. Основними етапами цього циклу є наступні (рис. 2).

Ці етапи тісно взаємозв'язані і вимагають відповідного рівня обліково-інформаційного забезпечення управлінських процесів. Отримання готової продукції лісівництва відбувається на стадії заготівлі та первинної обробки. Лісозаготівля – це процес заготівлі деревини. А саме, вирубання дерев з лісу з наступною обробкою деревини (відрубів) за композиціями – колод без сучків певної довжини. Заготівлю лісу проводять на задалегідь відведеній території, яка називається лісосікою. Ця ділянка є попередньо виділеною і включає в себе ділянку, просіка, лісосік або просіку (ділянка лісу, яка була зарезервована для заготівлі дров). Крім того, практикою лісозаготівель також вважається вибіркова вирубка дерев певного розміру та властивості (якості) на території лісу, які потім видаляються з економічних міркувань (сухостійні, суховершинні, пошкоджені вітром, що були заглушені та пригноблені, а також при проріджуваннях і прохідних рубках в молодняках і так далі).

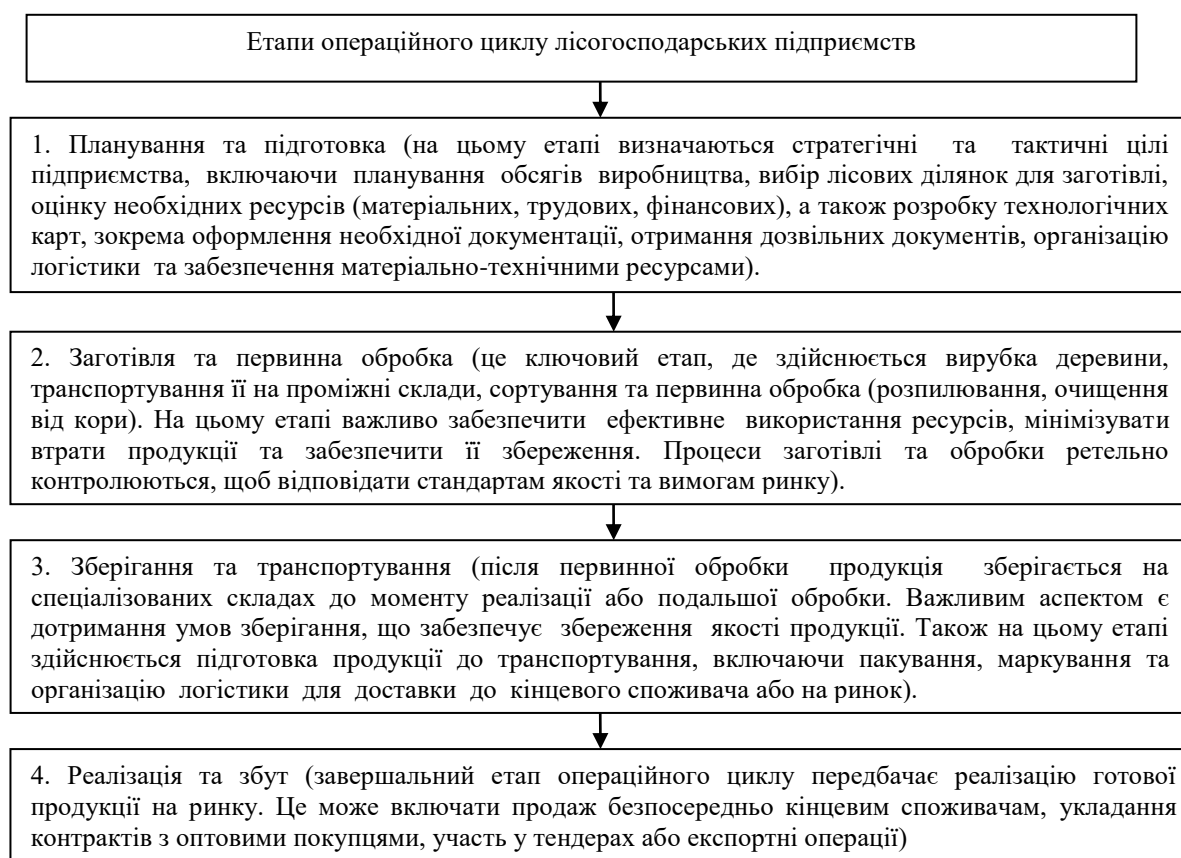

Рис. 2. Етапи операційного циклу виробництва продукції лісівництва

Джерело: сформовано авторами на основі [1].

Лісгосподарська продукція поділяється на деревну (ділова деревина, дрова) та недеревну (побічні та другорядні лісові матеріали). В таблиці 1 наведені показники заготівлі деревини по регіонах України у 2023 році.

Загалом у 2023 р. в Україні було заготовлено 15252,1 тис. м³ деревини. Найбільшими обсяги заготівлі виявились у Житомирській (2581,3 м³), Чернігівській (1399,7 м³), Рівненській (1379,4 м³), Київській (1253,0 м³) областях.

Різноманітність витрат виробництва лісового господарства зумовлює необхідність організації їх обліку за об'єктами, статтями, елементами та в інших розрізах, необхідних для отримання релевантної інформації. Для формування облікової системи процесу виробництва лісгосподарської продукції виробничі витрати класифікують за різними ознаками. Згідно з Інструкцією по плануванню, обліку і калькулюванню собівартості продукції (робіт, послуг) на підприємствах лісового господарства України виділяються наступні класифікаційні групи виробничих витрат галузі (табл. 2).

Таблиця 1

Заготівля деревини за видами лісової продукції по регіонах України у 2023 році¹

Регіон	Кількість заготовленого круглого лісу (тис.м ³)	У тому числі			паливної деревини (тис. м ³)
		лісового круглого лісу			
		усього, (тис. м ³)	хвойних порід, (тис. м ³)	листяних порід, (тис. м ³)	
Україна	15252,1	6640	5149,7	1490,3	8612,1
Вінницька	597,3	133,1	11,3	121,8	464,2
Волинська	1143,7	638,8	523,2	115,6	504,9
Дніпропетровська	33,0	0,7	0,6	0,1	32,3
Донецька	39,9	2,2	2,2	0,0	37,7
Житомирська	2581,3	1069,6	840,7	228,9	1511,7
Закарпатська	689,2	339,0	242,1	96,9	350,2
Запорізька	0,9	–	–	–	0,9
Івано-Франківська	798,0	402,8	349,4	53,4	395,2
Київська	1253,0	523,8	471,2	52,6	729,2
Кіровоградська	238,7	35,5	7,3	28,2	203,2
Луганська	x	x	x	x	x
Львівська	1010,9	396,2	302,9	93,3	614,7
Миколаївська	30,8	1,1	0,8	0,3	29,7
Одеська	76,0	2,4	0,4	2,0	73,6
Полтавська	350,8	144,4	114,7	29,7	206,4
Рівненська	1379,4	705,5	618,5	87,0	673,9
Сумська	941,7	498,9	349,7	149,2	442,8
Тернопільська	283,0	64,5	13,4	51,1	218,5
Харківська	330,7	97,1	49,0	48,1	233,6
Херсонська	0,4	0,0	0,0	–	0,4
Хмельницька	763,6	243,2	151,5	91,7	520,4
Черкаська	811,1	264,4	190,7	73,7	546,7
Чернівецька	499,0	187,0	117,8	69,2	312,0
Чернігівська	1399,7	889,8	792,3	97,5	509,9

¹ Дані наведено без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

Джерело: сформовано авторами за даними [10]

Таблиця 2

Класифікація витрат на виробництво лісгосподарської продукції

Ознаки	Витрати
1 За місцем виникнення витрат	витрати виробництва, цеху, лісництва, лісових розсадників, дільниць, бригад, служб і ін.
2 За видами продукції, робіт, послуг	витрати на виробі, об'єкти, одноразові замовлення, валову, товарну, реалізовану продукцію
3 За видами витрат	витрати за економічними елементами, витрати за статтями калькуляції
4 За способами перенесення вартості на продукцію	витрати прямі, непрямі
5 За ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат	витрати умовно-змінні, умовно-постійні
6 За календарними періодами	витрати поточні, одноразові

Джерело: [6]

Витрати на виробництво систематизуються за місцем їх виникнення, тобто за лісництвами, цехами та іншими структурними одиницями підприємства в розрізах, необхідних для здійснення управління.

Об'єктами управління в лісгосподарських підприємствах зокрема є бізнес-процеси. Так як облікова інформація, щодо витрат для забезпечення потреб та запитів управління, має групуватись за тими ж об'єктами, що є об'єктами управління, на підприємствах слід організувати облік за виробничими бізнес-процесами. Виробнича діяльність лісгосподарського підприємства охоплює комплекс взаємопов'язаних бізнес-процесів, які за своїм характером і призначенням поділяються на основне виробництво, допоміжне виробництво і непромислове господарство. Виробництво товарної лісгосподарської продукції здійснюється в межах основного виробництва до якого відносяться бізнес-процеси з лісовідновлення, лісорозведення, формування лісів, створення інфраструктурних об'єктів, заготівля та переробка деревини, охорона лісів, заходи по захисту лісів. Виокремлення об'єктів обліку витрат виробництва за процесним методом доцільно організувати за допомогою системи субрахунків, які варто затвердити у внутрішньому обліковому регламенті – робочий план рахунків. Зокрема, пропонуємо в межах синтетичного рахунку 23 «Виробництво» відкрити субрахунки, на яких відобразатимуться витрати основного виробництва в розрізі бізнес-процесів (табл. 3). Це дозволить отримувати релевантну інформацію про кожну стадію виробничого процесу для оптимізації та реінжинірингу бізнес-процесів.

Таблиця 3

Робочий план рахунків лісгосподарського підприємства (фрагмент) розділ «Витрати виробництва»

№ рахунку, субрахунку	Назва	Характеристика
23	Виробництво	
231	Основне виробництво	
2311	Лісовідновлення	штучне та природне, створення лісонасіннєвої бази
2312	Лісорозведення	на землях різного призначення (поля, яри, балки тощо), полезахисне
2313	Формування лісів	створення високопродуктивних насаджень, лісгосподарські заходи по догляду за лісом
2314	Інфраструктура	будівництво лісових доріг, гідролісомеліорація, лісоосушення
2315	Заготівля та переробка	лісозаготівля, заготівля лісового насіння, деревообробка, лісохімія, виробництво продуктів з відходів
2316	Охорона лісів	відшкодувань, самовільних рубок, шкідників, хвороб, пожеж
2317	Додаткові види діяльності	заходи по охороні диких тварин, побічне користування лісом, сільське господарство

Джерело: сформовано авторами

В межах кожного визначеного бізнес-процесу для цілей планування, обліку та визначення вартості продукції лісгосподарського підприємства, всі витрати, пов'язані з її виробництвом і збутом, поділяються на окремі групи (статті) відповідно до їх економічної сутності. Інструкцією з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) на підприємствах лісового господарства визначено типову номенклатуру статей витрат (табл. 4).

Специфіка лісгосподарського виробництва впливає на віднесення витрат на сировину і матеріали до тієї чи іншої статті. Так, витрати на лісозаготівлю розподіляються між двома статтями обліку: вартість заготовленої деревини (попнева плата) відноситься до статті «Сировина і матеріали», а вартість інших матеріалів (тросів, дротів тощо) – до статті «Покупні матеріали»

Деревина, заготовлена власними силами підприємства для подальшої переробки, оцінюється за собівартістю, яка включає всі витрати на її заготівлю. Ця вартість відноситься до статті «Сировина і матеріали» при визначенні собівартості кінцевої продукції.

При плануванні та обліку витрат у лісовому господарстві, до статті «Сировина і матеріали» включаються всі витрати на лісове насіння, саджанці, добрива, засоби захисту рослин та інші матеріали, необхідні для ведення лісового господарства. Вартість води, що використовується у виробництві, відображається у відповідних статтях витрат залежно від її призначення.

Отже, собівартість готової продукції лісівництва складається із прямих та непрямих виробничих витрат. Непрямі виробничі (загальновиробничі) витрати включаються до собівартості шляхом розподілу. Згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» підприємства можуть обирати базу розподілу самостійно. Найчастіше загальновиробничі витрати лісівництва розподіляються пропорційно до заробітної плати основних виробничих працівників. Проте, як слушно зазначають І.В. Замула та О.В. Шавурська, такий вибір бази розподілу є економічно необґрунтованим, через різний рівень механізації виробничих процесів у лісівництві [3]. Автори пропонують розподіляти загальновиробничі витрати пропорційно площі лісових угідь. Загальновиробничі витрати охоплюють як процеси відтворення лісових ресурсів, так і їх використання. Використовуючи для розподілу загальновиробничих витрат площі лісових угідь, частина витрат буде включена до собівартості заготовленої деревини, а решта – до балансової вартості лісових ресурсів, що залишаються на корені.

Результатами бізнес-процесів лісовідновлення, лісорозведення та лісозаготівлі є вихід відповідної продукції лісівництва. При оприбуткуванні продукції лісівництва, для її оцінки слід використовувати норми Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» [11]. Відповідно до п.12 цього стандарту, лісгосподарська продукція при її первісному визнанні оцінюється за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на продаж або за виробничою собівартістю відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Після первісного визнання оцінка лісгосподарської продукції здійснюється за вимогами Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси».

Залежно від обраної методики оцінки продукції буде відображатись процес її оприбуткування в системі бухгалтерських рахунків. Всі фактичні витрати, зібрані за дебетом субрахунків 2311, 2312, 2313, 2315, при оприбуткуванні продукції (заготовленої деревини, заготовлене лісове насіння, сіянці та саджанці) списуються в дебет рахунку 26 «Готова продукція». При оцінці отриманої продукції за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на продаж, вартість фактичних витрат відрізнятиметься від вартості первісної оцінки продукції. Тому ці різниці слід також відобразити в системі рахунків бухгалтерського обліку. В разі перевищення вартості первісного визнання продукції над сумою фактичних витрат визнається дохід, який відображається кореспонденцією – дебет рахунків 2311, 2312, 2313, 2315, кредит рахунку 710 «Дохід від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю». Якщо ж витрати виявляться більшими рівня справедливої вартості, за якою оцінюється готова продукція, складається кореспонденція рахунків – дебет рахунку 940 «Витрати від

первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю», кредит субрахунків 2311, 2312, 2313, 2315.

Таблиця 4

Типова номенклатура статей витрат на виробництво лісгосподарської продукції

№ з/п	Статті витрат	Характеристика
1.	Сировина і матеріали в т.ч. попнева плата	Сировина та матеріали, що входять до складу виробленої продукції, утворюючи її основу, чи є необхідним компонентом для виготовлення продукції (робіт, послуг), об'єктів лісгосподарських підприємств. В цю статтю включають також витрати, пов'язані з використанням ресурсів природної сировини, включаючи плату за деревину продану, на пні (попневу плату). Витрати за статтею калькуляції «Сировина і матеріали» включаються безпосередньо до собівартості окремих видів продукції та замовлень. Попнева плата – це плата, яку сплачують за деревину, що вирубується відповідно до лісосічного фонду. Ця плата включає як деревину, яка продається на пні, так і деревину, призначену для видобутку смоли або підготовки до такого видобутку. Розмір плати визначається за встановленими тарифами і залежить від виду лісгосподарських робіт.
2.	Покупні матеріали, комплектуючі вироби, напівфабрикати, роботи і послуги виробничого характеру сторонніх підприємств та організацій	До цієї статті відносять витрати на придбані матеріали, які потребують додаткової обробки на підприємстві, вартість деревини, заготовленої під час лісгосподарських робіт, а також оплату послуг сторонніх організацій, які виконували окремі етапи виробництва.
3.	Паливо і енергія на технологічні цілі	У цю статтю включають всі витрати на паливо та енергію, які використовують для виробництва продукції. Якщо витрати на паливо невеликі, їх можна віднести до витрат на утримання обладнання.
4.	Зворотні відходи (вираховуються)	Зворотні відходи – це залишки матеріалів, які втратили частину своїх властивостей і можуть бути використані повторно, але з меншою ефективністю. У загальній сумі витрат на матеріали, які включаються до собівартості продукції, враховується вартість матеріалів, що залишаються після виробництва і можуть бути використані повторно. Цю вартість віднімають від загальної суми витрат.
5.	Основна заробітна плата	відносять всі виплати робітникам, які обчислюються за встановленими на підприємстві тарифними ставками або відрядними розцінками за виконану роботу.
6.	Додаткова заробітна плата	відносяться всі виплати робітникам лісового господарства, які не включаються в їх основну заробітну плату і нараховуються за різні види робіт, досягнення та особливі умови праці, передбачені законодавством та колективним договором
7.	Відрахування на соціальне страхування	Відносять суми нарахованого єдиного соціального внеску
8.	Витрати, пов'язані з підготовкою і освоєнням виробництва продукції	До цієї статті відносяться всі витрати, пов'язані з запуском нового виробництва, введенням в експлуатацію нового обладнання, розробкою та освоєнням нових видів продукції. Це включає як безпосередні витрати на пуско-налагоджувальні роботи, так і додаткові витрати, пов'язані з підвищеною витратою ресурсів на ранніх етапах виробництва. Також сюди відносяться витрати на підготовку виробництва до лісозаготівель, розробку нових технологій та інновацій.
9.	Витрати на утримання і експлуатацію устаткування	У лісовому господарстві до цієї статті відносяться витрати на підтримку в робочому стані всього виробничого обладнання, необхідного для лісозаготівлі, переробки деревини та інших лісгосподарських робіт. Це включає як основне обладнання, що належить підприємству, так і орендоване.
10.	Загальновиробничі витрати	Відносяться непрямі виробничі витрати, які неможливо економічно-доцільним шляхом включити до того чи іншого об'єкта обліку без розподілу
11.	Супутня продукція (вираховується)	Супутня продукція – це додатковий продукт, який утворюється одночасно з основним продуктом в одному технологічному процесі. Вона має свою вартість і може бути використана як самостійний продукт або як сировина для виробництва інших товарів. Вартість супутньої продукції визначається окремо і вираховується при розрахунку собівартості основного продукту.
12.	Інші виробничі витрати	До цієї статті потрапляють усі інші витрати, які не можна віднести до жодної з попередніх статей.

Джерело: сформовано авторами на основі [9]

Значна кількість наукових досліджень з обліку біологічних активів та продукції лісівництва свідчить на користь тієї позиції, що нормативне врегулювання облікового відображення цих процесів далеке від досконалості. Згадка про лісові ресурси в НП(С)БО 30 є лише в додатку до стандарту «Приклади біологічних активів і сільськогосподарської продукції». У методичних рекомендаціях з обліку біологічних активів взагалі відсутні будь які норми з врегулювання методики визнання, оцінки та обліку продукції лісівництва. Продукція лісівництва має свої особливості: різноманітність видів деревини, сезонність заготівлі, необхідність дотримання екологічних стандартів. Це вимагає розробки спеціальних методів обліку і калькулювання собівартості. Національні та міжнародні облікові стандарти не враховують специфіку лісового господарства і не дозволяють відображати всі аспекти діяльності лісових підприємств. Для врегулювання обліку в лісівництві необхідно здійснити комплекс заходів, спрямованих на створення чіткої, прозорої та ефективної системи обліку лісових ресурсів і виробничих процесів. Вважаємо слушними

пропозиції дослідників [5, 6] щодо адаптації облікового законодавства до потреб і запитів управління лісовою галуззю та щодо формування єдиної методики обліку лісогосподарських підприємств.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

На основі аналізу галузевих особливостей запропоновано підходи до класифікації витрат виробництва лісогосподарської продукції, організаційні та методичні підходи обліку готової продукції в розрізі бізнес-процесів. Обґрунтовано необхідність вдосконалення нормативно-правової бази для забезпечення адекватного відображення специфіки лісового господарства в бухгалтерському обліку.

Проведене дослідження виявило ряд важливих аспектів, що потребують подальшої розробки та вдосконалення в галузі обліку лісової продукції. Зокрема, недостатнє нормативно-правове регулювання та розробленість методики визнання, оцінки та обліку виробництва продукції лісівництва ускладнює отримання достовірної та повної інформації для ефективного управління лісогосподарськими підприємствами. Впровадження інноваційних методів в управління бізнес-процесами лісогосподарських підприємств є невід'ємною частиною сучасного розвитку галузі. Це дозволяє підвищити ефективність виробництва, знизити витрати, покращити якість продукції та адаптуватися до мінливих умов ринку. Інноваційні методи управління вимагають великого обсягу даних про різноманітні аспекти діяльності підприємства: від обсягів заготівлі деревини до екологічних показників. Традиційні системи обліку часто не спроможні забезпечити необхідний рівень деталізації та оперативності. Сучасні лісогосподарські підприємства використовують різноманітні інформаційні системи (ERP, GIS тощо). Облікова система повинна бути інтегрована з цими системами для забезпечення єдиного інформаційного простору.

Література

1. Василішин С.І. Специфіка та методичні засади обліку готової продукції лісогосподарських підприємств України. *Управління змінами та інновації*. 2024. № 11. С. 45-51. URL: <https://cmi.politehnica.zp.ua/index.php/journal/article/view/156/149>
2. Суліменко Л. А., Киян А. В., Вітер С. А. Особливості обліку біологічних активів та продукції на підприємствах лісового господарства. *Молодий вчений*. 2017. № 8. С. 474-480.
3. Замула І. В., Шавурська О. В. Бухгалтерський облік операцій з лісокористування. *Науковий вісник Ужгородського університету* : Серія: Економіка. 2014. Вип. 2 (43). С. 179-184.
4. Здырко Н.Г., Дриманова Л.М. Класифікація та оцінка продукції лісівництва для потреб бухгалтерського обліку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 11-12. С. 26-31. <https://orcid.org/10.32702/2306-6814.2022.11-12.26>
5. Озеран В., Чік М. Облік біологічних активів у лісовому господарстві. *Економічний аналіз*. 2010. № 6. С. 281-284.
6. Сидоренко Р.В. Особливості організації облікового процесу в лісогосподарських підприємствах. *Економічний форум*. 2018. № 4. С. 292-297.
7. Публічний звіт голови державного агентства лісових ресурсів України за 2023 рік. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2023/zvit_lis_%202023.pdf
8. Державна служба статистики України. Офіційний сайт URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Інструкція по плануванню, обліку і калькулюванню собівартості продукції (робіт, послуг) на підприємствах лісового господарства України від 17.07.1996 р. № 72. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0459-96#Text>
10. Аналітична записка за ринку лісозаготівлі в Україні. 2024 рік <https://pro-consulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiticheskaya-zapiska-po-rynku-lesozagotovki-v-ukraine-2024-god>
11. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: Наказ Міністерства фінансів України від 18.11.2005 № 790. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05?find=1&text=%D0%BB%D1%96%D1%81#w1_1

References

1. Vasylyshyn S.I. Spetsyfika ta metodychni zasady obliku hotovoi produktsii lisohospodarskykh pidpryemstv Ukrainy. *Upravlinnia zminamy ta innovatsii*. 2024. № 11. S. 45-51. URL: <https://cmi.politehnica.zp.ua/index.php/journal/article/view/156/149>
2. Sulimenko L. A., Kyian A. V., Viter S. A. Osoblyvosti obliku biolohichnykh aktyviv ta produktsii na pidpryemstvakh lisovoho hospodarstva. *Molodyi vchenyi*. 2017. № 8. S. 474-480.
3. Zamula I. V., Shavurska O. V. Bukhhalterskyi oblik operatsii z lisokorystuvannia. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu* : Seriiia: Ekonomika. 2014. Vyp. 2 (43). S. 179-184.
4. Zdyrko N.H., Drymanova L.M. Klyasyfikatsiia ta otsinka produktsii lisivnytstva dlia potreb bukhhalterskoho obliku. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2022. № 11-12. S. 26-31. <https://orcid.org/10.32702/2306-6814.2022.11-12.26>
5. Ozeran V., Chik M. Oblik biolohichnykh aktyviv u lisovomu hospodarstvi. *Ekonomichnyi analiz*. 2010. № 6. S. 281-284.
6. Sydorenko R.V. Osoblyvosti orhanizatsii oblikovoho protsesu v lisohospodarskykh pidpryemstvakh. *Ekonomichnyi forum*. 2018. № 4. S. 292-297.
7. Publichnyi zvit holovy derzhavnogo ahentstva lisovykh resursiv ukrainy za 2023 rik. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2023/zvit_lis_%202023.pdf
8. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Ofitsiynyi sait URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Instruktisiia po planuvanniu, obliku i kalkuliuvanniu sobivartosti produktsii (robit, posluh) na pidpryemstvakh lisovoho hospodarstva Ukrainy vid 17.07.1996 r. № 72. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0459-96#Text>
10. Analitychna zapyska z rynku lisozahotivli v Ukraini. 2024 rik <https://pro-consulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiticheskaya-zapiska-po-rynku-lesozagotovki-v-ukraine-2024-god>
11. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 30 «Biolohichni aktyvy»: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 18.11.2005 № 790. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05?find=1&text=%D0%BB%D1%96%D1%81#w1_1